

**Erwin Mortier. *Gestameld liedboek*.
Amsterdam: De Bezige Bij, 2011.**

Het gaat razendsnel, het verval. Hadden we ons een langzame neergang voorgesteld, in een tempo dat min of meer draaglijk zou uitvallen voor mijn vader, voor zover dat mogelijk is, dan mogen we die droom opbergen. In een paar weken tijd is wat er nog aan besef of bewustzijn in haar aanwezig was weggevallen. Het is alsof je vanaf de rand van een klip naar een enorme draaikolk kijkt, alsof ik een zandloper van bot en huid omhels. De erosie is onstuitbaar en ontstellend.

De paniek in haar ogen, het lijkt alsof ze rondom zichzelf het huis door een bende plunderaars ziet leeggehaald worden, te perplex en onmachtig om ze tegen te houden. Overal handen die graaien. We hebben bij wijze van spreken onze rug nog niet gedraaid of de gauwdieven zijn er weer met een woord of een gedachte vandoor.

Soms zit ze te daveren op de bank, ik weet niet of het van angst is of uit verdriet, of heeft ze het koud omdat ook haar interne thermostaat ontregeld is?

Ik kijk haar aan, ze kijkt terug, met een hulpeloosheid die door merg en been gaat. Ik hoor het geritsel van de ratten achter de lambrisering, die aan haar draden knagen.

Ooit zei een vriend wiens moeder ook alzheimer heeft gehad: het is de meest lafhartige, achterbakse ziekte die ik ken. Ze heeft mijn moeder uitgewrongen als een dweil en in een hoek gesmeten.

Ik kan haar horen gibberen, de ziekte, achter de kast, onder de tafel, gemelijk.

Een andere vriend vertelde over een vrouw die zich staande hield in huis door overal, op de deuren, op kasten en ander meubilair zelfklevende etiketjes te plakken, met daarop woorden als 'soepborden', 'kopjes' of 'bierglazen' geschreven.

Ik vroeg me af: Kleeft ze ook op haar blouse een etiket, met daarop in spiegelschrift 'ik' geschreven, zodat ze weet wie het is, die zich 's ochtends in de spiegel boven de wastafel bukt om het aangezicht te verfrissen? En hoe lang nog voor ze niet meer weet wat lezen is – zoals mijn moeder; panisch in een draaikolk van losgeslagen etiketten.

Ze plant haar nagels tot bloedens toe in het vlees van mijn onderarm wanneer we haar mee uit wandelen nemen, en als ze kon, ze zou in me wegkruipen terwijl ze met angstig onbegrip naar de velden staart die haar al sinds haar prilste kindertijd hebben omringd.

's Ochtends slaat de onrust toe zodra mijn vader haar het ontbijt heeft toegediend. Hij stopt haar in de auto en rijdt met haar weg. Op de vlucht voor de leegte in huis probeert hij zich bij ons en vooral de zussen te nestelen, wat niet altijd gelegen komt – maar we laten vallen waar we mee bezig zijn, al is het maar voor een kwartier of een halfuur. Koffiezetten, hem wat laten bedaren, ook al weten we: straks, rond halfvijf, wil ze weer weg, en rond halfacht ligt ze in bed en is het enige geluid dat in hun huis opklinkt dat van de televisie.

Je kunt niets meer zeggen, niets, zucht hij. Ze reageert nergens meer op. Er komt niets meer terug.

De grote zaaier van schuldgevoelens haalt zijn rijke oogst in. Wij, ons schuldig voelend omdat we er niet vaker kunnen zijn dan nu al het geval is. Hij, zich schuldig voelend wanneer hij iets van de zorg om haar uit handen moet geven. Thuiszorg inschakelen, een werkster in huis halen, en telkens weer het gevoel hebben dat je hem verraadt omdat hij het gevoel heeft dat hij haar verraadt. We moeten hieruit zien te komen – ik kan me niet voorstellen wat zo'n ziekte zou aanrichten in een gezin waar het nooit goed heeft geboterd, waar alle sluimerende conflicten bloot komen te liggen, in al hun rauwheid.

's Nachts trekt ze in haar slaap de benen op en strekt ze weer. Hij wordt er gek van.

Misschien moeten jullie niet meer samen slapen, zeg ik.

Hij trekt de schouders op: ik ben al een paar keren op de bank gaan liggen, in de woonkamer.

Na een week of wat ebt die gewoonte weer weg, maar haar slaap wordt langer, dieper.

Wanneer zal ze niet meer ontwaken?